

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра історії української літератури та компаративістики

Дипломна робота
магістра

з теми **Ідейно-тематична своєрідність лірики Яра Славутича**

Виконала: студентка Ukr1-M18z групи
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
Нагребецька (Букалюк) Світлана Іванівна

Керівник: Рарицький О.А. , доктор
філологічних наук, професор кафедри
історії української літератури та
компаративістики

Рецензент: Шулик П.Л., кандидат
філологічних наук, доцент кафедри
германських мов і зарубіжної літератури

З М І С Т

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Жанрово-тематична палітра поетичної творчості Яра Славутича.....	6
1.1. Мотиви ранньої лірики поета.....	6
1.2. Тема історичної пам'яті як провідна у творчості Яра Славутича.....	14
1.3. Патріотичні та інтимні мотиви у творчості поета.....	25
РОЗДІЛ 2. Своєрідність художнього стилю та античні мотиви у поетичних творах митця.....	34
РОЗДІЛ 3. Антитоталітарний дискурс поезії Яра Славутича.....	61
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	80

ВСТУП

Актуальність дослідження. Яр Славутич з успіхом виконував місію, яку він собі в житті визначив і до якої зобов'язався ще малим хлопцем, складаючи присягу своєму дідові, що серед буревіїв збереже своє життя та понесе в чужий світ "нашу Правду". Завдяки своїм здібностям й феноменальній працьовитості він став не тільки одним із найталановитіших поетів свого покоління, але й одним із найпопулярніших. Його твори діждалися перекладу на інші мови. Щедро обдарований поет, а до того ж літературознавець, перекладач і мовознавець, Яр Славутич здобув собі визначне місце в новій українській літературі. З природи він лірик, інколи навіть сентиментальний, із нахилом змальовувати події нашої історії.

Славутич бажає не тільки зобразити долю нашого народу, але й виконати місію українського правдоносця серед чужинців. Дід був приятелем відомого професора Дмитра Яворницького, автора праці з життя Козаччини. 15-літнім хлопцем вискочив Славутич із поїзда, що віз українців на північ Росії. В 1938 році став політичним в'язнем за читання забороненої режимом літератури. Потім воював у рядах повстанців. Прибувши 1949 року до США з освітою вчителя, став студентом Пенсильванського університету, де дістав ступінь магістра й доктора філософії. Наша робота полягає у розгляді специфіки художнього світу поезії Яра Славутича в умовах тоталітарного суспільства та еміграції.

Кращі українські журналісти, літературознавці та мовознавці досліджують творчий доробок письменника – це К. Волинський [6], Г. Гордасевич [8], [9], [10], В. Жила [14], Клочек Г. [21], Немченко Г. [41]. [42]. В. Кравчук [23], Н.Сологуб [64], П. Сорока [66], [67] та інші.

Питання вивчення своєрідності художньої творчості та місця Яра Славутича в українській поезії, розгляд особливостей його творчої манери, специфіки його художнього світу на матеріалі всього відомого на сьогодні поетичного доробку з урахуванням фольклорного, українського й

зарубіжного літературного, соціально-історичного й політичного контексту є досить складним і мало вивченим, що дає нам можливість для власного дослідження і самостійних висновків. У цьому ми і вбачаємо **наукову новизну дослідження**.

Роботу присвячено непроминальній спадщині Яра Славутича, талановитого українського поета, професора Альбертського університету в Канаді. У ній систематизовано й осмислено всю поетичну спадщину митця, зокрема ту частину поетичного доробку митця, що спрямована на руйнування імперського гегемонізму та легітимізацію й утвердження українськості. Аналізується оригінальність, глибина й актуальність авторських міркувань щодо з'ясування специфіки і домінанти мистецького осягнення проблеми тоталітаризму. Разом з тим акцентовано одержимість лірика ідеєю боротьби за самостійну Україну, його прагнення виховати активного, сповненого національної гідності українця.

Загалом поезія Яра Славутича представлена зразком того, як вільне українське слово, маючи можливість пролунати в діаспорі, виконувало свій патріотичний синівський обов'язок: викривало підступи системи, якою радянський режим намагався за будь-яку ціну приховати від світу нечувані злочини, вчинені проти українського народу.

Метою нашого дослідження є аналіз поетичного доробку митця, з'ясування його ідейно – художньої вартості.

Метою зумовлено і **ряд завдань**, що виконуються нами під час написання роботи:

- відстеження процесу розвитку і формування поезії Яра Славутича в умовах тоталітарного суспільства та еміграції;
- вичленовування рис, притаманних манері митця, аналіз особливості художнього стилю письменника;
- висвітлення ідейного та естетичного навантаження його творів.

У процесі реалізації завдань застосовувалися такі літературознавчі **методи дослідження**: культурно-історичний, історико-функціональний,

біографічний, типологічний, постколоніальний, психоаналітичний, рецептивний.

Предметом дослідження стала творча постать Яра Славутича.

Об'єктом дослідження мотиви лірики основних поетичних збірок поета.

Практичне значення одержаних результатів. Спостереження і висновки, зроблені в дипломній роботі, допоможуть відтворити багатовимірність літературного процесу ХХ століття та постаті і творчості поета-борця. Результати дослідження важливі для визначення естетичної цінності творчості Яра Славутича, вони також можуть бути використані для проведення спецкурсів, присвячених творчості поетів-емігрантів та у викладанні шкільного курсу історії української літератури ХХ століття, зокрема у проведенні уроків позакласного читання, літературних гуртків, факультативів, позааудиторної роботи з літератури тощо.

Апробація результатів дослідження відбулася на звітній конференції студентів і магістрантів у 2017-2018 навчальному році за результатами науково-дослідної роботи у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Структура дипломної роботи. Робота складається зі вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи становить 85 сторінок, список використаних джерел налічує 87 позицій.

ВИСНОВКИ

На доробку Яра Славутича позначились провідні літературно-мистецькі тенденції і впливи новітніх часів: у його образному світі своєрідно поєдналися елементи неокласицизму й бароко, неоромантизму й реалізму, символізму й експресіонізму. Це стало причиною численних суперечок між дослідниками, що тривають цілі десятиліття, з приводу належності співця до певного напрямку чи стильової течії. Спостереженнями над поетикою Яра Славутича діляться десятки літературознавців і прагнуть глибше проникнути в творчу лабораторію митця, повніше окреслити сутність цього художнього явища.

Наведені приклади, гадаємо, переконливо доводять, що в поезіях Яра Славутича про Україну превалує історично-просторовий аспект. Але й не менш виразний у них аспект морально-етичний, що наповнює відповідним змістом образи двох світів – українського та комуністичного. Вірші про сталінсько-брежнєвські репресії, геноцид голодомором 1933 року, перебудовчі процеси, про втрачену домівку написані в традиційному народному ключі. У них домінує настрій туги й смутку, визначальні емоції – болю й праведного гніву. Загальний характер – декларативно-програмний.

Виокремлюючи специфічні риси антитоталітарного дискурсу в поезії Яра Славутича, потрібно відзначити, що особливо виразними в ньому є мотиви непохитності у відстоюванні національних прав українського народу, вірності Україні та її визвольній боротьбі.

Підсумовуючи прочитані та осмислені античні образи, якими насичена структура поезій митця, не важко уявити складне й витончене мереживо його художнього стилю. Запозичене та своє – вистраждане, пережите – синкретизувалось в єдине ціле, що стало підмурівком Славутичевої талановитої поезії

Як відзначають дослідники характерними для письменника є “одичний, мажорний мовостиль, оснащений деякими архаїчними словами, церковнослов’янізмами, але найчастіше його, Славутича, власними

новотворами, гіперболічність, широкомасштабність поетичного думання. Щодо загальної тональності його творів, то вона створюється вибухами громових слів, декоративною орнаментальністю речень, відсутністю півтонів та подробиць, “асоціації думок і слів вигадливі, довільні, нерідко фантазмагоричні – безпомильно славутичівські.

У своїх поезіях митець послідовно звертається до образотворчого арсеналу народних дум та історичних пісень (особливо у віршах козацької тематики). Це й постійні епітети (“сира земля”, “широкий степ”, “вороні коні”, “гостра шабля”, “чорні свари”, “буйна голова”, “мертвий сон”), порівняння (“шугає степом, як югастий птах”, “стояли в битві – як стіна”, “журба, мов ятаганом, крає”), художні паралелізми (“Гнучка лоза під хвилию крутою Зелено-бурі стелить ятері. Біда вдова виплакує в журі Потоки скарг – як чайка над водою”, “Падає-спадає листя з ясенів – Проводжає мати на війну синів”, с. “Бори гудуть. Співати гучно серце хоче”). Порівняння у митця часто носять заперечний характер, як і в фольклорі. Але поет не зловживає тропами й стилістичними фігурами народнопісенного походження, використовує їх доречно й оптимально, подаючи поряд і власні образні новотвори, що свідчать про високу мовну культуру й професійну майстерність автора. Наведемо хоча б такі епітети: “навісна кров”, “лунка діброва”, “вітроногі коні”, “мудрість ясночоло”, “хвала многоуста”, “кароокій вогонь”, “зеленошатна далеч”, метафоричні образи – “любисток млосно розкидає руки”, “п’ють мовчання соковиті луки”, “хвилясті марева пливуть і вдалині вмирають за ярами”, “докорів іржа Пекла моє серце тривало”, с. метонімії – “вилиць крутих непокора тверда”, “відколи вкрали владу серп і молот, Людською кров’ю обагрився шлях”, “о, скільки масових могил щодня Москва копала серед мирних парків”, вишукані порівняння – “мов левій рик, у яр пірнає грім далеколунно”, “леготом стодзвонним зіходить слава, як весни суцвіть”, “мовчить безмежжя, як журба чернеча”, “місяць, як рожа, цвіте” та ін. Важливу роль у творах Яра Славутича відіграє звукопис. Поет виступає справді

віртуозом у насиченні текстів чарівливими асонансами, вражаючими алітераціями.

Переважає більшість творів Яра Славутича репрезентована в межах силабо-тоніки. Найпоширеніший віршовий розмір – ямб (470). Порівняно рідше використовується хорей (40). Ще менш вживані тримірники (дактиль, амфібрахій та анапест), яких нараховуємо в доробку поета не більше як по 2-3 десятки.

Поряд з силабо-тонічною, тонічною і народнопісенною системами віршування Яр Славутич виявляє інтерес і до античної метрики. У творі “Над Бористеном” він вдається до гекзаметра, а в поезіях “Пам’яті Василя Стуса”, “Струнко здіймається дим! Одисей повертає в Ітаку...” та ін. застосовує елегійний дистих, тобто поєднує згаданий гекзаметр з пентаметром.

Крім того, Яр Славутич виступає і як верліброст. Вільним віршем написані його твори “Сполох”, “Цикади, гелладські солов’ї...” та ін.

Серед найбільш поширених у доробку поета строфічних форм слід назвати насамперед катрени, сонети й октави. Тільки сонетів у п’ятитомнику письменника вміщено 264, а октав лише в одній поемі “Моя доба” 625. Помітне місце в творчості Яра Славутича займають олександрини. Зустрінемо в його ужинок й інші форми: двовірш, терцину, п’ятивірш, шестивірш, тріолет, десятивірш, рондель... Досить успішно адаптувались у ліричному світі, витвореному поетом, і екзотичні східні строфи: танка (цикл “Узором танка”), гайку (цикл “Узором гайку”), газель (“Три дружини дозволяє правовірному Аллах....”), рубаї (“Персеполь”). Про майстерність митця свідчать і його численні білі вірші (“Сон”, “Північне сяйво”, “Елегія” та ін.).

Але разом з народом він цілком переконаний у незворотності демократичних перетворень на батьківській землі. Як справедливо вказує дослідник К.Волинський, “усією своєю поетичною творчістю, науково-педагогічною, видавничою, громадсько-культурною діяльністю, – усім власним життям Яр Славутич переконливо довів, що не просто на словах любить рідну Україну, а все, що тільки може, робив корисне, потрібне для неї, для

духовності, культури, національної самосвідомості українського народу. Використовуючи його-таки термін, з цілком ґрунтовними підставами можемо назвати його “українським патріотом-правдоносцем”

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ананченко Т. Канадсько-українські духовні мости: творчість Яра Славутича в навчал. процесі. Українознавчі діалоги в наукових дослідженнях та практичній діяльності: (До 5-річчя Канад.-укр. бібл. центру). Київ : Наукова думка, 2003. С. 48 – 51.
2. Антонюк Н. В. Українське культурне життя в "Генеральній Губернії (1939 – 1944 рр.): За матеріалами період. преси. Львів : Літопис, 1997. 228 с.
3. Волинський К. "Пливуть полки...". *Літ. Україна*. 1992. 6 лют.
4. Волинський К. З когорти українських правдоносців . *Київ* . 1998. № 3/4. С. 151 – 153.
5. Волинський К. Псевдонім – Яр Славутич: До 75-річчя поета. *Літ. Україна*. 1993. 21 січ.
6. Волинський К. Яр Славутич: Літ. портр. К.: Наук. думка, 1994. 236 с.
7. Вшанування 80-річчя Яра Славутича. *Всесвіт*. 1999. № 8. С. 168 – 170.
8. Гордасевич Г. Син херсонських степів з Едмонтона. *Березіль*. 2000. № 11/12. С. 162 – 175.
9. Гордасевич Г. Цей невгамовний Славутич. *Дзвін*. 1995. № 3. С. 146 – 151.
10. Гордасевич Г. Син херсонських степів з Едмонтона. *Березіль*. – 2000. – № 11/12. – С. 162 – 175.
11. Гордасевич Г. Цей невгамовний Славутич. *Дзвін*. – 1995. – № 3. – С. 146 – 151.
12. Гусейнов Г. "І зерно споминів росте". Незаймані сніги: Оповіді пошуків та знахідок. Кривий Ріг, 1993. С. 79–97.
13. Джафарбергенов Е. Про коліна, про ката й про літературу. *Київський вісник*. 1993. 19 жовт.
14. Жила В. Дослідження, досконале формою і змістом. Київ : Визвол. Шлях. 1996. Кн. 8. С. 16 – 18.

15. Захарченко А. Велемовна муза Яра Славутича: [Про вид. в Едмонтоні кн. Яра Славутича "Поезії та поеми"]. *Дзвін*. 2005. № 12. С. 143 – 145.
16. Іванченко М. Козацька муза Яра Славутича. *Укр. засів*. 1997. №7. С. 17 – 29.
17. Ільченко І. Кілька уваг до антропонімії творів Яра Славутича. *Вісник Запоріж. осередку вивч. укр. діаспори*. Запоріжжя, 2003. Вип. 1. С. 68 – 69.
18. Калашникова Н. С. Яр Славутич співець України. Н. С. Калашникова, Т. С. Пінчук. Українська духовна культура в системі національної освіти: *Тез. доп. та повідомл. наук, конф.*, 18–19 квіт. 1995 р. Харк. держ. ун–т, с. Ред–кол. В.С. Калашник (відп. ред.) та ін. Х., 1995. С. 70 – 71.
19. Каменчук В. Книжки Яра Славутича. *Літ. Україна*. 1994. 6 січ.
20. Качуровський І. Огляд "Розстріляної музи" Яра Славутича. *Сучасність*. 1996. № 6. С. 154 – 155.
21. Ключек Г. Поезія і поетика степу в творчості Яра Славутича. *Наук. зап. Кіровогр. держ. пед. Ун-т ім. В. Винниченка*. Кіровоград, 2000. Вип. 27: Сер. Філологічні науки (Літературознав.). С. 3 – 19.
22. Ковалюк М. Вшанування Яра Славутича в Канаді. *Літ. Україна*. 1998. 26 лют.
23. Кравчук В. Патріотичні мотиви у творчості Яра Славутича: Навч. посіб. на допомогу нац. школі. Тернопіль: Джура, 1998. 98с.
24. Красноштан Ю. Лауреат премії імені Дмитра Яворницького: [Про кн. Яра Славутича "Слово про Запороз. Січ"]. *Літ. Україна*. 1993. 26 серп.
25. Красноштан Ю. Яр Славутич – почесний професор університету в Україні *Всесвіт*. 1999. № 8. С. 138 – 139.
26. Крат А. Камертон дитинства в поетичному оркестрі Яра Славутича *Херсонський збірник*. Київ, Харків : Основи, 1998. С. 76 – 82.
27. Крижанівський С. Яру Славутичу – 80 *Літ. Україна*. 1998. 22 січ.
28. Кулиняк Д. Дві присяги Яра Славутича. *Молодь України*. 1990. 20 листоп.
29. Лірика Яра Славутича / Упоряд. О. Астаф'єв. Ніжин: Просвіта, 1996. 48 с.

30. Ліфантій Р. Присяги Яра Славутича Вісник Запоріж. осередку вивч. укр. діаспори. Запоріжжя, 2004. Вип. 2. С. 177 – 182.
31. Лопушинський І. Художні функції порівняння в архітектоніці поетичного твору (на матеріалі лірики Яра Славутича) Південний архів. Херсон, держ. пед. Ун-т. Херсон, 2002. Сер. Філологічні науки. Вип. 19. С. 180 – 84.
32. Мельничук Б. Випробування істиною: Пробл. іст. та худож. правди в укр. іст.-біогр. Л-рі (від початків до сьогодення). Київ : Видавн. центр "Академія", 1996. – 270 с.
33. Мітіна Л. С. Омовлений україноsvіт Яра Славутича. Наук. зап. Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2004. Сер. Літературознавство. Вип. 1. С. 156 – 161.
34. Мойсієнко А. Віршовий текст як динамічна структура: [Із спостережень над поетикою Яра Славутича]. *Мовознавство*. 2002. №2/3. С. 3 – 9.
35. Морчишин Н. Англійською мовою: [Яр Славутич – майстер перекладу]. *Слово і час*. 1998. № 1. С. 35 – 36.
36. Мусієнко О. Журавлі повертаються з вирію...: ["Розстріляна муза" Яра Славутича] *Літ. Україна*. 1993. 1 лип.
37. Назаренко Т. Гранями сонета – ставай на прю! *Березіль*. 1996. № 1/2. С. 184 – 188.
38. Назаренко Т. Канадська північ в українській ліриці: [Цикл "Північ, сяйво" Яра Славутича]. *Всесвіт*. 2002. № 11/12. С. 135 – 138.
39. Назаренко Т. Правди потужний спалах: Поет. творчість Яра Славутича. 2-ге вид. – Львів : Каменяр, 1996. – 144 с.
40. Нариси історії української інтелігенції (перша половина ХХ ст.). У 3 кн. Кн. 3. НАН України. Ін-т історії, авт. колектив.: С. І. Білокінь та ін. Київ : Либідь, 1994. 153с.
41. Немченко Г. В. Лірика Яра Славутича як об'єкт краєзнавчого дослідження в школі. *Дивослово*. 2004. №5. С. 21 – 22.
42. Немченко Г.В. Немченко І.В. Вежі духовності: Посіб. з літ. укр. Діаспори.

- Херсон, 2000. С. 150 – 185.
43. Немченко І. В. Вивчення біографії Яра Славутича на уроці літератури рідного краю. *Українська література в школі*. 2002. №6 С. 13 – 16.
44. Олексенко В. Лексеми – кольороназви в поетичних творах Яра Славутича Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. Ужгород, 2002. Вип. 5: Українська література в загальноєвропейському контексті: Міжнар. наук. конф. Ужгород, нац. Ун-т. С. 265 – 268.
45. Погребенник Ф. Яр Славутич (Штрихи до портрета). Січеславський збірник. Київ, 1999. С. 7 – 29.
46. Поетика Яра Славутича. Упоряд. І. Лопушинський Харків : Регіон-інформ, 2004. 242 с.
47. Полякова Т. Символічне значення чужоземних лексем та історичного назвознавства у поезії Яра Славутича. *Бористен*. 2005. № 2. С. 27 – 28.
48. Пресич О. Громадянин Української мови: Огляд п'ятитомника Яра Славутича, 1998. *Всесвіт*. 2000. №3/4. С. 166 – 178.
49. Проблеми творчості Яра Славутича: Жанри, поетика текстів, мов. палітра: (Наук. зб. матеріалів метод, семінару) Терноп. держ. пед. ін.-т. Відп. ред., упоряд. М. П. Ткачук. 1997. 134 с.
50. Програми середньої загальноосвітньої школи: Укр. літ. для шкіл з укр. і рос. мовами навчання: 5–11 кл. Київ : Освіта, 1992.
51. Ротач П. Поет із Жуківського пракореня. *Криниця*. 1994. № 10/12. С. 62 – 63.
52. Руснак І. На слугування Україні все віддати: [Зустріч з Яром Славутичем] *Буковинське Віче*. 1994. 29 січ.
53. Селіверстова Л. І. Язичеська міфологія у творчості Яра Славутича *Вісник Харк. Ун-ту. Х.*, 1999. № 448: Сер. Філологія: Міф і міфопоетика у традиційних та сучасних формах культурно-мовної свідомості. С. 300 – 303.
54. Сінкевич Є. На сторожі українського слова: До 85–річчя Яра Славутича . Півд. архів: (Іст. науки): 36. наук. пр. Херсон, 2003. Вип. 10. С. 136 – 140.

55. Січеславський збірник: До 80-річчя Яра Славутича. Упор. М. Миколаєнко. Січеслав : Сіяч, 1998.
56. Скорупський Володимир. [Біогр. довідка, с. Бібліографія]. Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопед. слов. НАН України. Львів, наук. б-ка ім. В. Стефаника, с. за ред. М. М. Романюка. Львів, 1996. – С. 279.
57. Славний нащадок козацького роду Яр Славутич. К.: ТРОЯ, 2009. 88 с.
58. Славутич Яр. Твори. Том другий. Київ : Дніпро, Едмонтон : Славута, 1998. 331 с.
59. Славутич Яр. Твори. Том перший. Київ : Дніпро, Едмонтон : Славута, 1998. 469 с.
60. Славутич Яр. Твори. Том третій. Київ : Дніпро, Едмонтон : Славута, 1998. 464 с.
61. Славутич Яр. Твори. Том четвертий. Київ : Дніпро, Едмонтон : Славута, 1998. 484 с.
62. Славутич Яр. Твори. Том п'ятий. К.: Дніпро, Едмонтон : Славута, 1998. 352 с.
63. Славутич Яр: [Біогр. довідка, с. Бібліографія]. Яр Славутич. Повернуті імена: Рек. бібліогр. покажч. Нац. парлам. Б-ка України, с. відп. ред. В. О. Кононенко. Київ : Веселка, 1994. Вип. 3. С. 69 – 77.
64. Сологуб Н. М. Мовний портрет Яра Славутича. Київ : Дніпро, Вінніпег : УВАН, 1999. 152 с.
65. Сологуб Н. М. Україна у мові поезій Яра Славутича. Мовознавство. 1998. № 1. – С. 31 – 35.
66. Сорока П. Моя доба Яра Славутича. Терноп. держ. пед. ін.-т, с. відп. ред. Р. Гром'як. Тернопіль : Лілея, 1997. 103 с.
67. Сорока П. І. Поетичний світ Яра Славутича. Терноп. держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. 2-ге вид., доповн. Тернопіль : Джура, 2001. 307 с.
68. Сяє в сонці моє чоло: [Першодрук окремих розд. теститом. дослідж. творчості та життєдіяльн. Яра Славутича, присвяч. зб. поезій "Живі

- смолоскипи"]]. Підгот. А. Панчишин. *Україна молода*, 1996. 12 берез.
- 69.Тарабун С. Степ у поезії Яра Славутича Херсонський збірник. Київ, Харків, 1998. С. 94 – 103.
- 70.Творчість Яра Славутича: Статті й рецензії. Упор. В.Жила. – Едмонтон: Вид. Ювілейного комітету НТШ, 1978. Т.1, Київ : Дніпро, 1997.
- 71.Удовиченко М. Син перед отчим порогом. Вечір. *Київ*. 1993. 1 груд.
- 72.Харківський збірник: До 85–річчя Яра Славутича: [36. дослідж. й ст.] Харк. держ. ун-т ім. В. Н. Каразіна, с. упоряд. Л. Селіверстова. Харків, 2003. 260 с.
- 73.Херсонський збірник: До 80–річчя Яра Славутича. Упоряд, А. Крат. Херсон: Дніпро, 1998. – 202 с.
- 74.Холодний М. К. Золоте перо жар-птиці: П'ятитомник Яра Славутича: Есей. Чернігів : Б. в., Київ : Дніпро, 1999. 82 с.
- 75.Холодний М. К. Яр Славутич у літературній критиці: Оглядові рец. на кн. про поета. Сімферополь : Доля, 2001. Бібліогр.: С. 70 – 72.
- 76.Холодний М.К. Яр Славутич у сузір'ї майстрів. *Кур'єр Кривбасу*. 2000. № 13. С. 113 – 120.
- 77.Хом'як Т. Рецепція образу Нестора Махна в однойменній баладі Яра Славутича і в прозі Миколи Хвильового. Вісн. Запоріж. осередку вивч. укр. діаспори. Запоріжжя, 2003. Вип. 1. С. 15 – 21.
- 78.Хрестоматія з української літератури ХХ століття: Для учнів 11 кл. серед. загальноосвіт. шк. Упор. П.Кононенко та ін. – Київ : ТОВ “ЛДЛ”, 1999. – С. 649 – 655.
- 79.Христич І. Соціально–економічна лексика Запорозького козацького вжитку в поетичній мові Яра Славутича. Вісн. Запоріж. осередку вивч. укр. діаспори. Запоріжжя, 2003. Вип. 1. С. 45 – 58.
- 80.Чабан М. "Вжитися в слово". *Вітчизна*. 1996. № 11/12. С. 140 – 141.
- 81.Чабан М. "Процвітав ядерно радісний терліч..." *Друг читача*. 1992. 22 лип.
- 82.Чабан М. Плідний ужинок. *Київ*. 1994. № 8/9. С. 153 –154.

- 83.Череватенко Л. "... В нелегкім триванні тримати порох чистим і сухим!"
Дніпро. 1993. №1. С. 131 – 134.
- 84.Шерех Ю. Третя сторожа: Література. Мистецтво. Ідеології . Київ :
Дніпро, 1993. 590 с.
- 85.Щерба Т. Із літературознавчи студій Яра Славутича: ("Розстріляна муза")
Вісник Запоріж. осередку вивч. укр. діаспори. Запоріжжя, 2004. Вип. 2. С.
52 – 57.
- 86.Ювілей Яра Славутича. *Всесвіт*. 1993. № 9/10. С. 101.
- 87.Яр Славутич. Розстріляна муза. Київ : Либідь. 2000. – 183с.